

Κεφ. Δ'. Καθήκοντα τῆς τέκνων. 301

Τὸ τοῖσδε σέβας δεῖν πρέπει νὰ περιορίζηται μόνον εἰς τὰς γονεῖς, ἀλλὰ νὰ ἐκτείνεται καὶ εἰς ὅλους ἐκείνους, οἱ τίνες ὄντες ἀνώτεροι κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἔχουσι κάποιαν ἐξουσίαν ἐπάνω μας, δοθεῖσαν αὐτοῖς καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας ἡλικίας, καὶ ἀπὸ τῆς πείρας τῆς πειραμάτων, ὅπως ἀπόκτησαν μὲ τὸν καιρὸν (1)

Οἱ γέροντες ἐτιμῶντο καὶ ἐσεβάζοντο μάλιστα πάντων παρά τοῖς Σπαρτιάταις· καὶ διηγῶνται ὅτι εἷας γέρον ὑπῆγεν εἰς τὰς Ὀλυμπιακὰς ἀγῶνας διὰ νὰ θεωρήσῃ τὰς ἀγωνίζομενας καὶ ἐν ᾧ ἐγύριζεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διὰ νὰ εὕρησεν τοπον νὰ καθῆσῃ, πολλοὶ τῆς ἄλλων Ἑλλήνων τὸν ἐπερίπαιζον· ὅταν ὅμως ἔφθασεν ἐκεῖ, ὅπως ἦτον καθήμενοι οἱ Σπαρτιάται, ἀμέσως ἐσηκώθησαν ὅλοι ορθοί· διὰ τὸ ὁποῖον χαρεῖς καθ' ὑπερβολὴν ὁ γέρον, ὡς Θεοὶ, ἐφάναξεν, ὅλοι μὲν οἱ Ἕλληνας γνωρίζον τὸ ἐπαινετὸν, μόνοι δὲ οἱ Σπαρτιάται τὸ κάμνεν!

Τὸ δὲ τῆς δὺγνωμοσύνης καθῆκον εἶναι ἀνάλογον μὲ τὰς γονομνίας δὲργεσίας. Λοιπὸν ἐπειδὴ ἡ ζωὴ, καὶ ἡ ταύτης σωτηρία εἰς ἐκείνους τὰς ἐπικινδυνωτάτας χρόνους τῆς νηπιότητος, οἱ κόποι, τὰ βάσανα, ἢ σποδὴ διὰ τῆς ἀγωγῆς τὸσον τῆς φυσικῆς, ὅσον καὶ τῆς ἠθικῆς εἶναι δὲργεσίαι πολλῶν τῶν μέτρων πᾶσαν ἄλλην δὲργεσίαν ὑπερβάλλουσαι, διὰ τῆτο ἢ πρὸς τὰς γονεῖς δὺγνωμοσύνη πρέπει νὰ εἶναι μεγαλητέρα, ζωηροτέρα, καὶ σταθερωτέρα πάσης ἄλλης· καὶ εἰαί τῶ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, ὅστις ἢ εἰς τὴν εὐδαιμόνιαν ἤθελε τὰς ἀμελήσῃ, ἢ μὲ εὖ εἶδος ζωῆς ἀτάκτου, ἀσώτου, καὶ αἰχρᾶς ἤθελε τὰς λυπήσῃ, ἢ τὰς ἐναντιωθῆ.

A P-

(1) Νεανίσκου δὲ καθῆκον τιμᾶν καὶ σέβεσθαι τὸς γονεῖς, καὶ ἐκ πάντων ἀγαπᾶν πρὸς ἀδελφούς καὶ ἀγαθούς, καὶ ὡς εὖ τῆς σεβασίης καὶ τῶν ἀξιώματι ἐρείδοισιν. (Κικέρων. Περὶ Καθῆκ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 41.)

Καθήκοντα ἀμοιβαῖα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν.

Τὰ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν ἀμοιβαῖα καθήκοντα εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συμφωνία· καὶ ὀτυχὴς ἐκείνη ἡ φιλία, εἰς τῶν ὁποίων οἱ δεσμοὶ τῆς φύσεως φερέονται καὶ κραταῦνται ἀπὸ μιᾶς ἀληθείας καὶ σαφούς φιλίας!

Ὁ Θεὸς ὁ Θεμιστιος (Ἀδύ. περιφιλίας) ἔλεγεν ὅτι διὰ τὰ γυναικῶν τινῶν καρῶν τίνος ἀπέπειε τὰ σοχαθῆ πρότερον τὸ πρὸς τῶν ἀδελφῶν φέρισμόν τε. Καὶ ὁ Πλάταρχος ἠθέλεε τὰ γίνεσθαι μέτοχοι οἱ ἀδελφοὶ ὄχι μόνον εἰς τῶν περιουσίαν καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς τύχης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δόξαν· ὁ δὲ Ἰεροκλῆς ἀνίσως, ἔλεγεν, ὁ ἀδελφός σου φέριται πρὸς σὲ ἀχρεϊκότερον, σὺ πάχιζε τὰ φωνῆς καλλίτερος ἀπὸ ἐκείνου, καὶ τὰ νικᾷς τῶν ἀχρεϊότητων τῶν ἠθῶν τῶν μετὰ τῶν ἔδικλῶν σὲ ἐπιείκεια καὶ φιλοφροσυνίῳ· ὁ δὲ Ἐπίκτητος ἐπειδὴ, λέγει, ἡ φύσις σὲ ἠύωσεν μετὰ ἀδελφόν, καὶ ὄχι μετὰ ἀδελφὸν ἀγαθόν, δεῖ ἀπέπειε τὰ σοχάζησαι πῶς φέρεται ἐκεῖνος πρὸς σὲ, ἀλλὰ πῶς ἀπέπειε τὰ φέρησαι ἐσὺ πρὸς ἐκείνον διὰ τὰ ζῆτε συμφώνως, καὶ κατὰ φύσιν.

Ἡ ἀγάπη ὁμως αὕτη, καὶ ἡ ὄχι εἰς λόγους μόνως, ἀλλ' εἰς πράγματα συνισαμένη σκεδὴ καὶ φιλοφροσυνίῳ, ἀπέπειε τὰ ἐκτείνεται καὶ εἰς τὰς λοιπὰς συγγενεῖς, κατὰ λόγον, ὅπως ἠθέλων εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον πλησιέστεροι εἰς ἡμᾶς· εἰς ἕξοπον ὡς τὰ τελευτᾶ εἰς ἐκείνῳ τῶν εὐνοίαν, ὅπου ὀφείλεται παρ' ἡμῶν πρὸς πάντα ἀνθρώπον ἐν γούει (1).

Κ Ε-

(1) Εἰμοθα πεθεμενοί, λέγει ὁ Ἰεροκλῆς, ὡς ἐν μίση πολ-
λῶν

Ἄλλ' ἡ συντήρησις τῆς κοινῆς ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας, καὶ ἡ προμήθεια τῶν δημοσίων χρεῶν ἀπαιτήσι καὶ δημόσια ἀναλώματα. Λοιπὸν καθὼς ἕκαστος ἀπολαμβάνει τὰ ἐκ τούτων καλά, ἔπως ὀφείλει καὶ νὰ σωφρέχῃ εἰς τὰ κοινὰ τῆτο σιωτείνοντα· καὶ ἐντεῦθεν προκύπτει τὸ χρέος, ὅπερ ἔχει καθ' ἑἷνα νὰ σιωεισφέρῃ μετὰ πίστεως καὶ ἀκευβείας τὸ ἐπιβάλλοντα εἰς τὰς κοινὰς φόρας.

Ἡ κοινὴ σωτηρία καὶ ὑπεράσπισις ἀπαιτεῖ ἐνίοτε καὶ τὴν ἐκάστου προσωπικῶν δέλωσιν, τὸ ὁποῖον συμβαίνει, ὅταν ἑἷνας ἐχθρὸς ἐπιτίθεται καὶ ἐπιβυλόη τῶν κοινότητων, ἢ δοκιμάζῃ νὰ ἀφαιρέσῃ τῶν κοινῶν ἐλωθερίαν, ἢ νὰ καταπατήσῃ τὰ δικαιώματα τῆς πατρίδος. Κάθε πολίτης εἰς τῶν περιστάσιν ταύτων ὀφείλει νὰ διαφεντόσῃ τὰ κοινὰ δίκαια μετὰ ὅλας του τὰς δυνάμεις. καὶ μετὰ ἀποβολῶν τῆς ζωῆς τε, ὅπερ τὸ ἀπαιτεῖ ἡ χρεία (1).

Ἄλλ' ἡ μόνη ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια δεῦν ἀρκεῖ εἰς τῶν κοινῶν δῶδαιμονίαν. Αὕτη προέρχεται ἀπὸ τῶν συνδρομῶν τῶν τε κοινῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος ἐκάστου ἔργων (2). Λοιπὸν καθὼς ἕκαστος μετέχει τῆς κοινῆς καλῶ, ἔπως ὀφείλει καὶ νὰ σιωεισφέρῃ τὸ μέρος τοῦ ἥτοι διὰ τῶν χερῶν, ἢ καὶ διὰ τῆς πνύματος. Ἐνας

πο-

(1) Μάλιστα χρεωσῆ εἰς αὐτῶν τῶν περιστάσιν, λέγει ὁ Κικέρων, τὰ προτιμὰ τῶν ἀγάπων τῆς πατρίδος ἀπὸ πάσαν ἄλλην ἀγάπων. *Charit sunt parentes, charit liberi, propinqui, κτ.* Ἀγαπητοὶ εἰσὶν οἱ Γονεῖς, ἀγαπητὰ τὰ τέκνα, οἷτε συγγενῆς καὶ οἱ φίλοι· ἀλλ' ὅλων ὅλων ὁμῶν τῶν ἀγάπων μόνη ἡ Πατρίς συμπεριλαμβάνεται. (Περὶ Καθηκ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 18.) καὶ ἀξιωματικὸν παράδειγμα τῆς ἐδωκε παρὰ Ῥωμαίοις ὁ Βρούτος, ὅταν κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὰ ἰδιά τῶν τέκνα, διὰ τὴν ἐσωμόσασιν καὶ τῆς Πατρίδος εἰς βοήθειαν τῆς Ταρχυνίων.

(2) Ἡ κοινωνία εἶναι, λέγει ὁ Σενέκας, (Ἐπιστ. 95.) ὡς μία καμάρη, ἢ ὁποῖα πίπτει ἀν' ὅλας αἰ πέσει, ὅπερ τῶν σιωδείων, δεῦν-σωφρέχων εἰς τὸ νὰ τῶν ὑποσπείζων.

πολίτης ἀργὸς εἶναι ἀνάξιος ἐκείνῃ, ὅπῃ ἢ πατεὶς διὰ τῆς κόπων τῆς ἄλλων τῆς παρέχει· εἶναι ὁ κηφύω τῆς πατείδος, ὅς τις καταξώγει ἐν ἀργίᾳ τοὺς πόνας τῆς φιλοπόνων μελιασῶν.

Ἐκεῖνο, ὅπῃ χρεωθεῖ τις εἰς τὴν πατείδα, τῆτ' εἰσιν εἰς τὸν τόπον, ὅπῃ ἐγεννήθη, ἢ ὅθου ἔλκει τὴν ἀρχιότη, ἢ εἴθ' ἔχει σαθερῶς τὴν οἰκησίν τε, τοῦτο τὸ χρεωθεῖ καὶ εἰς κάθε ἄλλον τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει πολὺν ἢ ὀλίγον καιρὸν γὰ διημερόση· τὸ πρὸς τὰς κοινὰς νόμους σέβας, ἢ πρὸς τὰς διοικῦντας τιμὴ, τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς εἰς τὰς κοινὰς χρείας ἀπαιτημένων φόρων, εἶναι ἀφύκτα εἰς καθ' ἕνα ὅπῃ καὶ ὡς δέισκῃται. Μάλιστα εἴνας ἐπιεικῆς ἀνθρώπος πρέπει γὰ θεωρῆται ὡς πολίτης ὅλα τοῦ Κόσμου· καὶ ἀποπληρωθέντων ἐπ' ἀκρίβειαν τῆς πρὸς τὴν πατείδα τε χρεῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνέχεται κατὰ πρῶτον λόγον καὶ περαιοτέρου, ὀφείλει γὰ ἀποπληροῦ τὸ κατὰ δυνάμιν καὶ τὰ καθήκοντα τῆ δικαίᾳ καὶ ὠφελίμῃ ἀνθρώπου πρὸς ὅλας τὰς ἀνθρώπους (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5'.

Περὶ Κεῖτου τῆς χρηστότητος, ἢ αἰχρότητος τῆς ἡμετέρων πράξεων, ἢ περὶ τῆς Σωειδήσεως.

Ἡ σωειδήσις κατὰ τὴν τῆς Ἠθικολόγων ἐκδοχὴν, δεῦν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ αὐτὸς ὁ ὀρθὸς λόγος, ὅς τις
πά-

(2) Οὐχ ἡμῶν αὐτῆς μόνον, φησὶ Κικέρων (Καθηκ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 6.) ἀλλὰ καὶ πῆς πατρίδος καὶ τῆς συγγενῶν καὶ τῆς φίλων ἐνεκα ἐγεννήθημεν. πᾶ μὲν γὰρ ἐκ τῆς γῆς εἰς χρῆσιν παντὸς ἀνθρώπου φύεται, ἢ δοκεῖ Στωϊκοῖς· ἀνθρώποι δὲ ἀνθρώπων ἐνεκα
Elem. di Fil. T. IV. V κα

306 Μέρ. Β'. Τμήμ. Α'. Καθήκοντα.

παραβάλλων τὰς πεπραγμένους, ἢ πρακτέας πράξεις πρὸς τὰ καθήκοντα, κείναι αὐτὴν συμφωνῶν, ἢ διαφωνῶν μὲν αὐτὰ, καὶ ἐπομένως αὐτὴ εἶναι χρησαίῃ ἢ αἰχραί. (1)

Διὰ τὸτο ἄρα ἡ σιμείδης διατέλλεται εἰς προηγμένον καὶ ἐφεπομένον· ὡς ἡ μὲν πρώτη κείναι περὶ τῶν πρακτέων, καὶ μὴ πρακτέων πράξεων· ἡ δὲ δεύτερα, περὶ τῶν πεπραγμένων, ἢ παρημελημένων.

Εἰς τὴν προηγμένον σιμείδῃσιν ἀνήκει ἐν γένει ἡ διδύμωσις τῶν πράξεών μας· καὶ ὁποῖος πράττει ἐναντίον τῆς σιμείδῃσως, εἶναι ὑπόδύμωξ δι' αὐτὸ τὸτο, δι' ὃ, τι πράττει ἐναντίον τῆς ὀρθῆς λόγῃ. Ἀλλ' ἡ σιμείδῃσις αὐτῇ ἢμπορεῖ νὰ εἶναι ὀρθῇ, ἢ ἐσφαλμένη, καὶ βεβαία, ἢ πιθανῇ, ἢ ἀμφίβολος.

Ὀρθῇ εἶναι, ὅταν ἔχη ἀληθῆ καὶ ἀκρίβῃ γράψιν τῶν οἰκείων καθήκοντων, καὶ κείνη ἀληθῆς, τῶν ἐστὶ δικαίως περὶ τῶν πράξεων, ὅπῃ συμφωνῶν, ἢ διαφωνῶν μὲν αὐτὰ. Ἐσφαλμένη δὲ, ὅταν ἔχη ψευδεῖς ἀρχάς, τῶν ἐστὶν ἰδέας περὶ τὰ οἰκεία καθήκοντα, περὶ τὸ δίκαιον, ἢ ἀδίκον, περὶ τὸ ὄσιον καὶ ἀνόσιον· ἢ καὶ ὅταν αὐτῇ τῶν ἀληθῶν ἀρχῶν κάμνη ψευδῆ ἐφαρμογῇ εἰς τὰς ἐπὶ μέρος πράξεις.

Διὰ νὰ εἶναι λοιπὸν ἡ σιμείδῃσις ὀρθῇ ἀπαιτῶνται δύο πράγματα· α'. Γνώσις ἀκρίβῃς τῶν νόμων καὶ

κα γίγονται, ὅπως ἀλήλοισι σιωφελῶσι· τῇ φύσει ἄρα εἰς πᾶσι χρηστοῦ ὁδῶν, καὶ κοινῆς σωτηρίας εἰς μέσον προσερχεῖται ἀμοιβῇ καθήκοντων, δίδοντας, λαμβάνοντας, σέχνη καὶ ἔργα καὶ κτήμασιν αὐτοῖς, ἢ πέφυκεν ἕκαστος, κοινῶν ἀνθρώπων ἐν ἀνθρώποις σιωδέοντας. Non nobis solum nati sumus, ortusque nostri partem patria vindicat, κτλ.

(1) Ἡ σημασία αὐτῆς διαφέρει κατὰ τι ἀπὸ ἐκείνην, εἰς πᾶν ὅποιον σιωηδίζον οἱ Μισσηρυσικοὶ νὰ ἐκλαμβάνουν τὴν σιωηδῃσιν, οἱ ὅποιοι σιωηδῃσιν ἐννοῦν ἐκείνην πᾶν δυνάμει, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ σιωοῖται εἰσαυτῇ καὶ συμβαίνοσιν εἰς ἐκαστῆ. (Ὁρα Δογμικ. Μέρ. Α'.)

κ) τῷ καθήκοντι ὅσον τῷ γονικῶν, ὅσον κ) τῷ ἐπὶ μέρες. β'. Πρὸ τῆς κάμψης ἀπόφασιν περίτινος πράξεως νὰ ἐξετάξῃ προσεκτικῶς αὐτὸ καθ' ἑαυτῷ, ἢ κατὰ τὰς περιστάσεις, ὅπως προηγύεται, ἢ ἐφέπονται, ἢ τῷ συλλοφούεν, συμφωνῇ ἢ διαφωνῇ μετὰ τὰς νόμους, κ) μετὰ τὰ καθήκοντα· αὐτὸ κατ' αὐτὰ ταῦτα ῥητῶς προσάττηται, ἢ ῥητῶς ἀποξέπεται· ἢ ἐλόθέρως ἐπιξέπεται, κ) ἐποριστικῶς αὐτὸ εἶναι πρακτέα, ἢ μὴ πρακτέα.

Δὲν ἔχει ὅμως πάντοτε τινὰς γνώσιν βεβαίαν καὶ ἀχειβῆ τῷ νόμῳ κ) τῷ καθήκοντι· μὴτε ἢμπορεῖ πάντοτε νὰ διακρίνῃ μετ' ἀχειβῆ ἐνάργειαν ἕως ποῦ ἐκτείνεται ὁ νόμος καὶ τὸ καθήκον, καὶ αὐτὴ μία τὰδὲ ἢ τὰδε πράξεις περιέχεται εἰς αὐτὰ, ἢ ἀποκλείεται. Εἰς τριαύτην περίστασιν ὁ ἐπιεικὴς ἀνθρώπος πρέπει νὰ κλίνῃ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπως τῷ φαίνεται πιθανώτερον, τὰτ' εἶναι θεϊκὸν ὅπως εἰρεῖται εἰς λόγους πεισιωτέρους κ) ἰσχυροτέρους.

*Αὐτὸς αὐτοὶ οἱ λόγοι εἶναι ἰσοσάθμιοι ὅσοι κατὰ τὸν ἀειθμόν, ὅσον κ) κατὰ τὸ βάρος, τότε πρέπει νὰ ἀναβάλλῃ κ) τὴν κρίσιν τε κ) τὴν πράξιν, ἕως ὅτε δὲν φθάσῃ ἢ καθ' ἑαυτὸν, ἢ βοηθεία κ) συμβουλῆ ἄλλων νὰ ἀνακαλύψῃ πρὸς ποῖον μέρος ῥέπει τῶντι ἢ πλάσιγξ, κ) ποῖον πρέπει νὰ ἐκλέξῃ.

Ὁφείλει δὲ ὄχι μόνον πρὸ τῆς πράξεων νὰ κάμψῃ αὐτῷ τὴν ἐξέτασιν, ἀλλὰ νὰ τῷ ἐπαναλαμβάνῃ κ) μετὰ τὰς πράξεις, διὰ νὰ δίδῃ ἑαυτῷ λόγον αὐτὸ εἶναι καλῶς ἢ κακῶς πεπραγμέναι. Τῆτο εἶναι μάλιστα ἀναγκαῖον, ὅποταν δὲν ἔλαβε προτιμότερα καιρὸν, καθὼς κ) συμβάλει πολλάκις, ἢ τῷ δέξασαν ἡσυχίαν διὰ νὰ τὰς ζυγασθμίση· ἢ ὅταν συμβαίῃ νὰ τὸν κινῶν εἰς ταύτας τὰ πάθη, ἢ ἢ τὸ πρόληψις, ἢ τὸ παράδειγμα, ἢ ἄλλο παραπλήσιον αἴτιον πεισιωότερον, παρὰ ὁ ὀρθὸς λόγος. Καὶ εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις, ἀνίσως γνωρίσῃ ὅτι ἐπράχθη τὸ κακῶς, ὀφείλει νὰ ἀσπίση μετὰ πάσης σπουδῆς νὰ τὸ διορθώσῃ.

Αὐτὸ εἶναι προσέτι τὸ μόνον μέσον, ὡς εἶπομεν

308 Μέρ. Β'. Τμήμ. Β'. Καθήκοντα.

ἔμπροσθεν. (Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Δ'. §. Α'.)
διὰ νὰ ἀποφύγωμεν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς σιweiδήσεως,
ὁ ὁποῖος ἀλλέως ὀπαδὸς ἐπίμονος θέλει μᾶς ἀκολου-
θῆ εἰς κάθε τόπον καὶ εἰς κάθε καιρὸν, καὶ ὅ, τι καὶ
αὐτὸ κάμωμεν, δεῦν θέλωμεν διακηθῆ ποτὲ νὰ τὸν ἀπο-
μακρυνώμεν. Αἱ ἐλευθερίαι, ὅπῃ κατεδίωκον καὶ διασά-
ραττον διὰ παντὸς τὸν Ὀρέστω, δεῦν ἐδηλῶσαν ἄλλο
κατὰ τὸν Κικέρωνα (Pro Sexto Roscio Amerino)
εἰ μὴ τῆς ἐλέγχου τῆς σιweiδήσεως. Μία κακὴ πρά-
ξις ἀνανεῖται κάθε στιγμὴν παρὰ τῆς ἐκδικηθῆίας συν-
ειδήσεως. Ἐμβαίνομεν τότε καὶ ἄκροντες, λέγει σῶας
Φιλόσοφος, εἰς τὸν ὅλον ἐκείνων, ὅπῃ μᾶς θεω-
ρῶν, καὶ αἰθατόμεθα ἐν ἑαυτοῖς μετὰ τὸν πλεόν πικρὸν
τρόπον τῆς κελσίν, ὅπῃ κάμνουν περὶ ἡμῶν. Ἡ κο-
λακεία ἢ τῆς ἡμετέρας φιλαυτίας, ἢ τῆς ἄλλων ἡμ-
πορῶν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, καὶ ἐκ διαλείμματων καὶ
ἀποκοιμίσαν τῆτον τὸν αὐστηρὸν κριτῶν, ἀλλ' ἐπαυέρ-
χεται καὶ χωεῖς νὰ θέλωμεν πάντοτε αὐστηρότερος καὶ
πικρότερος.

Τ Μ Η Μ Α Γ'.

Π Ε Ρ Ι Τ Η Σ Α Ρ Ε Τ Η Σ.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Α'.

Περί τῶν Ἀρετῶν ἐν γυναι.

Ὁ πρῶτος τῆς Παλαιῶν, ὅπως μᾶς ἐχορήγησε μίαν ἐντελῆ παραγματείαν περί τῆς ἀρετῆς, εἶναι ὁ Ἀριστοτέλης. Οὗτος θέτει τὴν καθέδραν εἰς μίαν μεσότητά ἐκκλίνουσαν ἐκατέρωθεν τὰ ἄκρα, εἴτ' ἐν τὰς ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις, καὶ τὰς διαίρεσιν εἰς ἠθικὰς, καὶ διανοητικὰς.

Εἰς τὴν τάξιν τῆς πρώτων ἀπειρῶν ἐνδεκά· εἰσὶ δὲ Α'· ἡ ἀνδρεία, ἕξις καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἀπαντᾷ τὰς κινδύνας καὶ ὑποφέρει γυναικίως τὰ ἐν τῇ βίῳ δεινὰ· ἄκρα δὲ ταύτης, ὡς μὲν πρὸς τοὺς κινδύνας, θρασύτης καὶ δειλία· ὡς δὲ πρὸς τὰ δεινὰ, ἀναιδησία, (ἡ ὁποία εἶναι πεισιπτότερον ἐλάττωμα τῆς φύσεως, παρά κακία), καὶ μαλακία, εἴτ' ἐν χαυιότης.

Β'. Ἡ σωφροσύνη, ἕξις, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἀπέχεται τῆς ἡδονῶν, ἢ ἀπολαμβάνει μόνον, ὅσας ἐπιφέρει ὁ ὀρθὸς λόγος· ἄκρα δὲ ταύτης ἀκολασία, καὶ ἡ μικρῶν πρόθεν ῥηθεῖσα ἀναιδησία, ἢ ἠλιθιότης.

Γ'. Ἡ ἐλευθεριότης, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος δωρεῖται τοῖς ἄλλοις ἐκ τῆς οἰκείων δόξως, καὶ κατὰ τὸ δέον· ἄκρα δὲ ταύτης φιλαργυρία (φειδωλία) καὶ ἄσωτία.

Δ'. Ἡ μεγαλοπρέπεια, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος δαπανᾷ (ἐξοδεύει) πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα, ὅτε ὅμως δεῖ,

310 Μέρ. Β'. Τμήμ. Γ'. Ἀρεταί.

δεῖ, καὶ ὡς δεῖ· ἄκρα δὲ ταύτης ἀσωτία, μᾶλλον δὲ βαναυσία, καὶ μικροπρέπεια, ἢ ῥυπαρεία.

Ε'. Ἡ μεγαλοφυχία, καθ' ἡν ἀσπάζει τὰ ἀπολαύση τιμᾶς μεγάλας, οἷον ἀξίας καὶ δυναθείας, καὶ πλῆθη, μετρίως ὅμως καὶ ὡς προσήκει· ἄκρα δὲ ταύτης ὑπερηφάνια, καθ' ἡν ζητεῖ μεγάλας τιμᾶς μὴ ἀνηκίσας αὐτῷ· καὶ χαυνότης, ἢ ναυθρότης, καθ' ἣν ἀποποιεῖται καὶ τὰς ἀνηκίσας αὐτῷ.

Ϛ'. Ἡ μετρίτης, καθ' ἡν θέλει τὴν ἀπολαύση καὶ μικρὰς τιμᾶς, δηλαδὴ τὰς πρέπεις αὐτῷ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· ἄκρα δὲ ταύτης ἀλαζονεία, καὶ χαμέρπεια, ἢ οὐτέλεια.

Ζ'. Ἡ παρότης, καθ' ἡν κρατεῖ τὴν ὀργὴν, τῷ τ' ἔστι τὸν θυμὸν ἐπὶ τῶν διάντων θέλων, εἰς τὸ ἄπρον ὡς κινεῖται ἐπὶ τῷ πάθει αἰς, καὶ ὅτε, καὶ ὅσον, καὶ ἐφ' οἷς δεῖ ὀργίζεσθαι· ἄκρα δὲ ταύτης ὀργιλότης καὶ ἀοργησία, μᾶλλον δὲ ἠλιθιότης, ἢ κραιθισία.

Η'. Ἡ ἀλήθεια, καθ' ἡν λέγει περὶ ἑαυτοῦ οὔτε μείζω οὔτε ἐλάσσονα ὧν ἔχει, ἀλλὰ τὰ ἀρσώματα τρώοντι αὐτῷ· ἄκρα δὲ ταύτης ἀλαζονεία, καθ' ἡν προαποιεῖται μείζω τῶν ὑπαρχόντων· καὶ εἰρωνεία, καθ' ἡν προαποιεῖται καὶ ὧν ἔχει ἐλάττωρα.

Θ'. Ἡ φιλία, καθ' ἡν τις ψέγει, ἢ ἐπαινεῖ τὰ τῶν ἄλλων ἢ τὰς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας ὅσον, καὶ ἐφ' οἷς, καὶ ὡς δεῖ· ἄκρα δὲ καὶ ταύτης ἀρέσχεια, εἴτε ἐκ χολακείας, καθ' ἡν ἐπαινεῖ πάντα ὀφθαλμῶς τῆς αὐτοῦ ἀφελείας· καὶ δυσκολία, ἢ δύσφρων, καθ' ἡν ψέγει καὶ ἐπιτιμᾷ πάντα.

Ι'. Ἡ ἀφραπεία, καθ' ἡν λόγοις μετὰ χάριτος καὶ παιδείας δὲχημόνως καὶ ἀλύπως σκόπτων, προξερσεῖ ἠδονῶν εἰς τὸς συνομιλῶντας· ἄκρα δὲ ταύτης βωμολοχία, καὶ σκληρότης, ἢ ἀχειότης.

ΙΑ'. Ἡ δικαιοσύνη, καθ' ἡν ἀποδίδει ἑκάστῳ τὸ εὐεχόμενον, καὶ κατ' ἀξίαν· ἄκρα δὲ ταύτης ἀρπαγή τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ἀμέλεια τῶν οἰκείων.

Εἰς

Εἰς δὲ πᾶν τὰς τάξιν τῆς δούτερον, τὰς ὁποίας καὶ δια-
νοητικὰς ὀνομάζει, ἀπαριθμεῖ τέσσαρας· εἰσὶ δέ·

Α'. Ὁ νῦς, τῶν ἑστίν ἡ γνῶσις, καθ' ἣν γινώσκει
ἐτοίμως τὰς ἀμέσους ἀρχὰς τῶν πραγμάτων.

Β'. Ἡ ἐπιστήμη, καθ' ἣν γινώσκει ἐτοίμως, καὶ ἀ-
ποδεικνύει τὰς συλλεπτὰς.

Γ'. Ἡ φρόνησις, καθ' ἣν γινώσκει τί πρακτέον, καὶ
τί μὴ πρακτέον εἰς καθέπερ πείρασιν ἐν τῷ βίῳ.

Δ'. Ἡ τέχνη, ἕξις μὲν λόγου ἀληθοῦς, καθ' ἣν γι-
νώσκει ὅλα, ὅσα ἀπαιτῶνται εἰς καλλὸν καὶ τελειό-
τητα τῶν ἔργων.

Φαίνεται ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐθεώρησεν ὡς ἐνάρετα
ὅλα ἐν γυμνασίῳ τὰ πράγματα, ὅπερ εἶναι ἀξιόπαινα·
καὶ ἀρετῶν ἐννοῶσε τῶν ἕξις τῶν ποιεῖν ἐτοίμως οἷον-
δήποτε ἀξιόπαινον πρᾶγμα. Διὰ τῆτο συγκαταλέγει
εἰς τὰς ἀρετὰς τὸ γινώσκειν καλῶς ποιεῖν δαπάνας
μεγάλας, κτᾶσθαι μεγάλας τιμὰς, ἐπιζητεῖν τὰ ἑαυ-
τῷ ἀνήκοντα, ἐπαινεῖν μετ' ἀληθείας ἑαυτὸν, ἐπαι-
νεῖν τὸς ἄλλους, τέρπειν τὸς συνομιλῶντας, καὶ τὰ πα-
ραπλήσια.

Ἀλλὰ κοντὰ ὅπερ παρεσιώπησε πολλὰ, τὰ ὁποῖα
ἤμπορῶσαν μὲ περιεσσότερον δίκαιον νὰ ὀνομαθῶν ἀ-
ρεταί, καθὼς τῶν δὲ μόνειαν, τῶν πίσειν, τῶν δὲ-
γνωμοσιύῳ, τῶν φιλοφροσιύῳ, ἢ τὸ πολιτικὸν, καὶ
ἄλλα τοιαῦτα, ἢ θελεν αὐξήσῃ προσέτι καὶ ὁ ἀριθμὸς
τῶν ἀρετῶν, ἀνίσως ἢ θελε τὶς νὰ ἐκλάβῃ τῆτον τὸν
ἔρον εἰς τῶν ἐννοια, ὅπερ αὐτὸς τὸν μετεχειρίσθη.
Διὰ τὶ, αὐτὸ εἶναι ἀρετὴ καταγινομμένη περὶ τὰς δα-
πάνας, ἔπρεπε νὰ σημειώσῃ (λέγει Φραγγίσκος ὁ
Ζαννόπης) καὶ μίαν καταγινομμένην περὶ τὸς κόπας,
καὶ ἄλλῃ ἐτι καταγινομμένην περὶ τῶν σπυδῶν τῶν
μαθήσεων, καὶ ἐτι ἄλλῃ περὶ τὰς φιλικὰς ἐπισκέ-
ψεις, περὶ τὸς πειπάτας, κτλ. ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ ὅλα
εἶναι ἐπιδοκτικὰ ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως, καὶ ὅλα εἶ-
ναι ἀξιόπαινα, ὅποταν γίνωνται μὲ μετελιότητα· καὶ
αὐτὸ ἡ ἕξις τῆς δὲ ἀρετῆς ἐναριθμεῖται εἰς τὰς ἡθι-
κὰς

κάς ἀρετὰς, διὰ τί, λέγει, νὰ μὴ σωμαθρηνηθῆ
καὶ ἢ ἕξις τῶ διεξιδίνααι λόγους ὑψηλῆς, τῶ διηγεῖσθαι
διηγήσεις τιμίας, καὶ τὰ παραπλήσια;

Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ ὅρος ἀρετῆ καὶ παρὰ τοῖς λοι-
ποῖς τῶ Ἀρχαίων. ἐλαμβάνετο ὁμοίως εἰς μίαν ἐν-
νοίαν κενῶ καὶ ἀπροσδιορίστων. Εἰς τῶς πρώτας και-
ρῆς, ἐπειδὴ τὸ ἀξιολογώτερον προτέρημα τῶ ἀνθρώ-
που ἐτίθετο εἰς τῶ βίωμαλαιότητα, διὰ τοῦτο ἀρετῶ
πρὸ πάντων ἄλλων ἐνοῦσαν τῶ ἀνδρείαν. Διὰ τί βλέ-
πομεν τρῶντι ὅτι ἢ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἀρετῆ, καὶ ἢ
παρὰ Λατίνους virtus, ἐλαμβάνετο προσηγορίως εἰς
σημασίαν τῶς πολεμικῆς ἀνδρείας· καὶ αὐτῆ ἢ ἀρχὴ
μάλις τῶς τῶ Λατίνων virtus, δείχνη ὅτι παράγε-
ται ἀπὸ τὸ vis, τῶτ' ἔσιν ἰχὺς (1).

Μετὰ ταῦτα ὅμως ἀρεταὶ καὶ πράξεις ἐνάρετοι ἄνθρω-
μάθησαν ὅλαι αἰ ἠθικαὶ πράξεις, αἰ ὅποια ἀπαι-
τεῖσαι μίαν κάποιαν ἀνδρείαν ψυχῆς; ἐνομίδησαν διὰ
τῶτο ἀξιέπαινοι ὁμοίως καὶ ὅλαι αἰ διασποητικαὶ ἐργα-
σίαι, καὶ αἰ σωματικαὶ ἐπιτηδειότητες, ὅπῃ ἐνομίδη-
σαν ἀξιέπαινοι, καὶ ὡς εἰπεῖν ἀρεταὶ, εἰς τῶ βόπον ὡς
ὁ Βιργίλιος ἀπὸ τῶς ἀρετῆς μετεχειρίθη εἰς τῶ Αἰ-
νειάδα (Βιβλ. 4.) τῶ λέξιν ἐπαινος εἰπών· Sume
hic etiam sua praemia laudi (ἀπὸ νὰ εἰπῆ virtuti)
τῶτ' ἔσιν ἔχει καὶ ἐνταῦθα τῶς ἀμοιβᾶς τε ὁ ἐπαινος,
ἢτοι ἢ ἀρετῆ.

Λοιπὸν διὰ νὰ προσδιορίσωμεν καλλίτερα τῶ ση-
μασίαν τῶτῶ τῶ ὅρος, θέλομεν παρατηρήσει ἐν πρώ-
τοις,

(1) Ὁ Βάρρων, καὶ ὁ Κικέρων παράγνη τῶ λέξιν virtus
(ἀρετῆ) ἀπὸ τῶ vis, τῶτ' ἔσιν ἀνὴρ ἄλλὰ καὶ αὐτὸ τῶ vis
φαίνεται ὅτι παράγνηται ἀπὸ τῶ vis (ἰχὺς). Virtus ut viris vis
a vigilitate, λέγει ὁ Βάρρων (Βιβλ. 4. περὶ Λατίνικ. Γλώσσ.)
καὶ ὁ Κικέρων· Appellata est enim ex viro virtus; viri au-
tem propria maxime est fortitudo. (Quæst. Tusc. Lib. 2.
Cap. 18.)

τοῖς, ὅτι ἀφώρῃται μὲν εἰς μόνους τὰς ἐπαινετὰς πράξεις, δευτέρως ὀνομάζεται ὅμως ἀρετὴ καὶ ἕκαστος ἀξιεπαῖνος. Ἐνας Γεωμέτρης, ὅπῃ λύει εἷς δύσκολον πρόβλημα· ἕνας Στρατηγός, ὅπῃ κάμνει μίαν εὐδοξίαν νίκῃ· ἕνας Ζωγράφος, ὅπῃ ζωγραφίζει μίαν ὡραίαν εἰκόνα· ἕνας Ποιητής, ὅπῃ κάμνει εἷς ἄριστον Ποίημα, ὅλοι αὐτοὶ εἶναι ἀξιεπαῖνοι, δευτέρως λέγονται ὅμως διὰ τὸ εἶναι ἐνάρετοι.

Ὁ τίτλος ἕτος σωτηρίας εἶναι νὰ δίδεται κυρίως εἰς μόνους τὰς ἠθικὰς πράξεις, ἀλλὰ μῆτε καὶ εἰς αὐτὰς ὅλας, μῆτε καὶ εἰς ἐκείνας, ὅπῃ θεωροῦνται ὡς ἀγαθαὶ πράξεις, δευτέρως συγχωρεῖται. Τὸ νὰ πληρώσῃ τις τὸ χρέος τῆς, νὰ φυλάξῃ τὴν ὑπόχρεσίν τῆς, νὰ ἀποδώσῃ σὺν μίαν παρακαταθήκῃ, ὅλα ταῦτα εἶναι βέβαια πράξεις ἀγαθαί, μὲ ὅλον τὸ δευτέρως ἐξυμνεῖται ὡς πράξεις ἐνάρετοι. Ἐξ ἐναντίας τὸ νὰ διπλοῦσῃ τις τὸν ἐχθρόν τῆς, ἢ εἷς ἀχάριστον, νὰ βοηθήσῃ μίαν τιμῆμυθίαν φαμίλιαν ἕσασθαι εἰς εὐδαιμονίαν, νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ὑπερίχυσιν εἰς ἀδίκην ἀρπαγὴν, ὑπερασπιζόμενος εἷς ἀδύνατον ἀδῶν, νὰ ἐκθέσῃ γενναίως τὴν ἰδίαν του ζωὴν εἰς προφανῆ κίνδυνον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων, εἶναι πράξεις, καὶ ὅποια ἐγνωρίσθησαν πάντοτε παρὰ πάντων ὡς ἀληθῶς ἐνάρετοι.

Ἀλλὰ τί εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ διασέλλει ταύτας τὰς πράξεις ἀπὸ τῶν ὀλίγων εἰρημνίας, καὶ κάμνει ταύτας νὰ ὀνομάζονται ἐνάρετοι, καὶ ἐκείνας ὄχι; ἢ ὅτι αἱ πρώται εἶναι χρεῖα ἀφελῆ καὶ διωρισμένα παρὰ τὸ νόμον, καὶ αἱ δευτέραι ὄχι. Λοιπὸν ὅποιος ἐκπληροῖ ἀκριβῶς τὰ χρεῖα τῆς, καὶ ὄχι περαιοτέρως, ὀνομάζεται, ὡς εἴρηται ἄλλῃ (Λογικ. Μέρ. Α'. Τμήμ. Δ'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. Ε'. καὶ Μεταφυσικ. Μέρ. Β'. Τμήμ. Β'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. Γ'.) μόνον τίμιος ἄνθρωπος. Τὸ εἶπε καὶ ὁ Ὀράτιος εἰς ἄλλην πείρασιν· Vitavit de-
nique culpam, non laudem meruit: τῶν ἑστίν ἀπέφυγε μὲν τὸν φόρον, ἐπαίνε μὲν τοῖς ἐκ τῶν ἀξίος.

(de Arte Poet.) "Ὁμοίως ὁμοίως κάμνει ἐπαινετὰς πράξεις χαεὶς· ναὶ ἀνάγκάζεται εἰς τῆτο ἀπὸ χρέος, ἢ κάμνει περισσώτερον ἀπὸ ὅτι ἀπαιτεῖ τὸ χρέος τοῦ, αὐτὸς μόνος εἶναι ἑκείνῳ, εἰς τὸν ὁποῖον δίδεται ὄντως καὶ κυρίως ὁ τίτλος τῆς ἐναρέτης.

Δὲν ἀρκεῖ ὁμοίως μία μόνη τῆς τοιούτων πράξεων, διὰ ναὶ κάμνη τὸν ἀνθρώπον ναὶ τιμᾶται σαθερῶς μετῆτον τὸν τίτλον· ἀλλ' ἀπαιτεῖται εἰς τῆτο ἢ ἕξις τοῦ ποιῆν ταύτας πάντοτε, ὅποταν ἤθελε τύχη περισσασίς, καὶ ἢ τὰς κάμνη προθυμίας, καὶ αὐτοπροαιρέτως.

Ἡ ἀρετὴ λοιπὸν ἠμπορεῖ ναὶ οὐραθῆ· ἕξις τῆς πράξεως προθυμίας ἠθικῆς πράξεις ἀγαθῆς, ὅχι προσεταγμένης ἀπὸ χρέος ἀσθενῶς, ἀλλ' αὐτοπροαιρέτως· ἢ πράξεις ἀγαθῆς ἀνώτερας καὶ αὐτῆς τῆς χρέος.

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης γίνεται δῆλον πόσον ἀτελής, μάλλον δὲ ἐσφαλμένη εἶναι ἡ τῆς ἀρετῆς εἰς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς διαστολή τῆς Ἀριστοτέλους· πόσον καταχρηστικῶς οἱ Ἕλληνας καὶ Λατῖνοι συνέχουσιν τὴν ἀρετὴν μετῆτον ἀσθενῶς, ὀνομαζόμενοι καὶ τὰς δύο μετῆτον ἴδιον ὄνομα· καὶ πόσον καταχρηστικώτερον τινὲς Ἰταλοὶ μεταχειρίζονται τῆτον τὸν ὄρον, ἀποδίδοντές τον εἰς ὅποιον ἤθελεν ἔχει ἐπιτηδείότητα· εἰς κἀκεῖνα ἐπιτηδεύματα, ὀνομαζόμενοι ἀποκλειστικῶς ἡδὸν νικητοὶ ἠτοι ἐναρέτης τῆς μουσικῆς καὶ χοροῦτας. Μετῆτον αὐτὴν ἀνάλυσιν ἠμποροῦμεν ναὶ κείνομεν, ἀπὸ μετα λόγου ἀποφαίνεται ὁ Μονταγιάς (Montaigne) ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι μία εὐνοία καὶ ἡ ἀπροσδιόριστος, ἢ ὅποια μεταβάλλεται κατὰ τὰς καιρῆς, καὶ καὶ τὰ ἔθνη· ἀπὸ Λαίκοις μετα λόγου τὴν ἀπονέμη εἰς τὴν ἀπλήν ὑπόληψιν τῆς ἀνθρώπων, ἀποφαινόμενος ὅτι αἱ πράξεις ὀνομαζόμενοι ἐναρέτοι ἢ ἐλαττωματώδεις ὅχι καθ' ἑαυτὰς, ἀλλὰ καθ' ὃ νομίζονται κοινῶς ἀξίαι ἐπαίνου ἢ φόβου· ἀπὸ ὁ Ἑλβετιδὸς ἔχει δίκαιον ναὶ τὴν φῆσιν εἰς τὴν τοῦ κοινῆ καλῆ ἐπιθυμίας· ἀπὸ ὁ Μοντεσκίε μετα λόγου ὑποθέτη διάφορον βάσιν εἰς τὰς Δημοκρατίας, καὶ Μοναρχίας, ἀποφαινόμενος ὅτι τῆς μετῆτον

πρώτων βάσις εἶναι ἡ ἀρετή· ἢ δὲ δολτέρων, ἡ τιμή, κτλ.

Ἡ ἀρετὴ προὔποθέτει πάντοτε μίαν κάποιαν ἀνδραγαθίαν ἢ γυναικίαν ψυχῆς· ἐπεὶ αἱ ἀδύνατοι ψυχαὶ μόλις ἕξαρκῶσι γὰρ ἐκπληρόντων τὰ ἀφύκτα χρέων, πολλὰ γὰρ δεῖ καὶ τὰ ὑπερβάλλων. Αὕτη δὲ ἡ ἀνδρεία πότε μὲν ἐνεργεῖται εἰς πράξεις ἀφορώσας εἰς ἡμᾶς αὐτὰς, ἢ καθιστᾷ τὰς ἀρετὰς, ὅπῃ ἀνήκων εἰς τὸν φρόνιμον ἀνθρώπον, ἢ ὁποῖων πρωτεύουσαι εἶναι ἢ ἐν τοῖς δειροῖς γυναικίαν, ἢ ταπεινώσεις, καὶ μετριοφροσύνη εἰς τὰς ἐπαίνας, εἰς τὰς τιμὰς, ἢ εἰς τὰς δόξιας, ἢ σωφροσύνη εἰς τὰς ἡδονὰς, περὶ ὧν ὁμιλήσαμεν· πότε δὲ εἰς πράξεις ἀφορώσας εἰς τὸ θεῖον, καὶ καθιστᾷ τὰς ἀρετὰς, ὅπῃ ἀνήκων εἰς τὸν δόξεβῆ ἀνθρώπον, περὶ ὧν θέλομεν ὁμιλήσει εἰς τὸ Γ'. Μέρος· καὶ πότε εἰς πράξεις ἀφορώσας εἰς τοὺς λοιπὸς ἀνθρώπων, ἢ συγκροτεῖ τὰς κοινωνικὰς ἀρετὰς, τὰς ἀνηκῶσας εἰς τὸν ἐπιεικῆ ἀνθρώπον, περὶ ὧν λέγομεν ἥδη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν κοινοῦ ἀρετῶν ἐν μέρει,
ἐν πρώτῳ περὶ τῆς Εὐποιίας.

Αρετῶν κοινωνικῶν, κατὰ τὰ πρὸ ὀλίγου εἰρημνία, ἐννοοῦμεν τὴν ἕξιν τῶν πράττειν πράξεις ἐπαινετὰς ἐπὶ τῇ τῶν ἄλλων ὠφελείᾳ, χωρὶς γὰρ μᾶς ἀναγκάζει εἰς τὰ τὸ χρέος· ἢ καὶ περὶ ἄλλοτερον ἀπὸ ὅ, τι ἀπαιτεῖ ἀφύκτως τὸ χρέος μας. Λοιπὸν τῆς τεθούτος, ἐπεὶ δὲ τὸ γὰρ ἀπρόνοητος ἐκάστω τὸ αὐτῷ ἀνήκον, εἰς τὸ ὁποῖον συλλίσσεται ἡ δικαιοσύνη· τὸ γὰρ φυλάττει καὶ γὰρ ἐκπληροῖ τὴν ὑπόχρεσιν, εἰς τὸ ὁποῖον συλλίσσεται ἡ πίστις· τὸ γὰρ ὁμιλῆ κατὰ τὰ ἐσωτερικὰ φρονή-
μα-